

Kwetsbare Kinderen, Betrokken Moeders?

Een Onderzoek naar de Mate van Ouderparticipatie en Ouderbetrokkenheid van Groepen Kwetsbare Moeders met een Kind tussen de 3-6 jaar oud in Nederland
Universiteit Utrecht

Naam Rochelle Postma - 6104657
Janne Swinkels - 6257097

Cursus Thesis Pedagogische Wetenschappen

Code 200600042

Docent Ryanne Francot

Werkgroep 15

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Abstract

In the Netherlands, Dutch children from families with a low socio-economic status and children from Turkish or Moroccan families are at risk of facing educational disadvantages. Early differences in a child's intellectual performance can largely be explained by lower levels of parental participation in the school as well as by the inadequate presence or lack of intellectual support in the home situation. Partly because of this, these young children enter the educational system with a disadvantage. This study explores the relationship between the ethnic and socioeconomic background of mothers and the extent to which they are involved with the (pre)school of the child (parental participation) as well as the extent to which they support their child's intellectual development in the home situation (parental involvement). Quantitative interviews were held with the abovementioned mothers who have a child between 3-6 years of age ($n = 174$). The goal of the interviews was to explore the experiences these mothers have with the Dutch education and care system. The results indicate that both groups of mothers are equally involved with the school of their child. However, mothers with a Turkish or Moroccan background support the intellectual development of the child significantly more in the home environment compared to Dutch mothers with a low socio-economic status. Media and policy tend to focus primarily on migrant families as most vulnerable, but the current study shows that also young Dutch children from families with a low SES are at risk.

Keywords: socioeconomic status, Dutch, Turkish-Dutch and Moroccan-Dutch mothers, parental involvement, parental participation

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

In Nederland zijn er verschillende groepen kinderen die een verhoogd risico lopen op het krijgen van een onderwijsachterstand. Het gaat hierbij onder andere om Nederlandse kinderen afkomstig uit gezinnen met een lage sociaal-economische status (SES) en kinderen uit een gezin met een migratieachtergrond, zoals Turkse en Marokkaanse gezinnen (CBS, 2017). Inwoners met een Turkse (397.000) of Marokkaanse (386.000) achtergrond behoren tot de grootste niet-westerse migrantengroepen in Nederland. Deze zijn de afgelopen jaren verder gegroeid door de geboorte van de tweede generatie (CBS, 2016). Uit onderzoek blijkt dat relatief veel kinderen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond opgroeien in een gezin met een lage SES (CBS/SCP, 2016). Er blijkt een toenemend aantal minderjarige kinderen te zijn dat in een gezin met een lage SES opgroeit (Frazer, 2016). Waar het in 2009 nog ging om zo'n 175.000 kinderen, is deze groep in 2015 gestegen tot ruim 225.000 (Tierolf, Steketee, Gilsing, & Bellaart, 2017). Deze gezinnen vormen een kwetsbare groep in de samenleving. Een goed contact tussen school en ouders lijkt een positieve invloed te hebben op de ontwikkeling van het kind¹ en zijn² academische prestaties (Borgonovi & Montt, 2012; Hornby & Lafaele, 2011; Povey et al., 2016). In dit onderzoek wordt ingegaan op het belang van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie bij kwetsbare groepen. Dit wordt gedaan door te kijken naar de mate waarin Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond betrokken zijn bij de (voor-)school van hun kind. Eveneens wordt gekeken naar de mate waarin de moeders de intellectuele ontwikkeling van hun kind tussen de 3-6 jaar oud in de thuissituatie stimuleren.

De term SES heeft betrekking op de positie die een individu, gezin of gebied inneemt op de maatschappelijke ladder. Deze positie wordt bepaald aan de hand van verschillende indicatoren, zoals: inkomen, opleiding, woonwijk en materiële welstand (CBS, 2018; Van Oyen, Deboosere, Lorant, & Charafeddine, 2011). *Ouderbetrokkenheid* refereert naar een actieve betrokkenheid van de ouders bij de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van het kind. Van ouders wordt verwacht dat zij de ontwikkeling van hun kind in de thuissituatie stimuleren door interactie of het uitvoeren van bepaalde activiteiten (Herweijer & Vogels, 2013). Door Prins, Wienke en Van Rooijen (2013) is gesteld dat een actieve betrokkenheid bij de school eveneens van belang is. Deze betrokkenheid wordt *ouderparticipatie* genoemd en verwijst naar de deelname van ouders aan schoolse activiteiten.

¹ Overall waar 'kind' staat kan ook 'kinderen' gelezen worden.

² Overall waar 'zijn' staat kan ook 'haar' gelezen worden.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Invloed sociaal demografische context

De intellectuele ontwikkeling van het kind wordt beïnvloed door familie- en omgevingsfactoren. Het inkomen en de status van het gezin zijn sterke indicatoren voor het latere schoolsucces van het kind, waarbij de kans op academisch succes gecorreleerd lijkt te zijn met de kwalificaties van de ouders, het inkomen en de sociale klasse waartoe het kind behoort (Guerin, 2014; Sharples, Slavin, Chambers, & Sharp, 2011). Onderzoek toont dat een kind uit een gezin met een lage SES minder goed presteert dan een kind uit een meer welvarend gezin. Zo blijkt dat er vaak sprake is van minder goede intellectuele ontwikkeling van het kind en kampt hij vaker met problemen met de emotieregulatie alsmede met concentratieproblemen (Wiersma & Van der Kooi, 2017).

Het Family Stress Model schetst een theoretisch proces waarbij economische moeilijkheden in het gezin worden geassocieerd met stress bij ouders (Masarik & Conger, 2017). Door deze stress lijken de ouders minder tijd en aandacht te hebben voor het kind, waardoor zij hem in de thuisomgeving niet voldoende stimuleren (Wiersma & Van der Kooi, 2017). Tijdens de opvoeding creëren en selecteren ouders actieve of passieve omgevingen voor hun kind. Deze omgevingen komen voort uit kennis en ervaringen van de ouders en zijn een weerspiegeling van hun eigen referentiekaders (OECD, 2009). Vroege verschillen in intellectuele prestaties van een kind kunnen voor een belangrijk deel worden verklaard door het niet adequaat aanwezig zijn of het geheel ontbreken van intellectuele stimulering in de thuissituatie (Wiersma & Van der Kooi, 2017). Een kwart van de huishoudens met een Turkse achtergrond heeft een laag inkomen en bij huishoudens met een Marokkaanse achtergrond is dit bijna 30 procent. In vergelijking, slechts 6 procent van de huishoudens met een Nederlandse achtergrond heeft een lage SES (CBS, 2016). Moeders uit kwetsbare groepen ervaren vaak een hogere mate van stress of zorgen, het is dan ook minder aannemelijk dat deze moeders zich in de thuissituatie veel zullen inzetten om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren (Donnellan, Martin, Conger, & Conger, 2013; Hornby & Lafaele, 2011). Dit heeft tot gevolg dat het jonge kind het onderwijs met een achterstand betreedt, een achterstand die op latere leeftijd nog maar moeilijk weg te werken blijkt te zijn (Heckman, 2008). Het lagere onderwijsniveau van kinderen is bijna geheel terug te voeren op de SES van het gezin (Huijnk & Andriessen, 2016).

Belang van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie

Gebleken is dat zowel de ouders als de school het van belang vinden dat een kind de best mogelijke kansen krijgt zichzelf te ontwikkelen (Booijink, 2007; Patall, Cooper, & Robinson, 2008). Het gezinssysteem en het schoolsysteem hebben een deels overlappende invloed op de ontwikkeling van het kind (Theory of Overlapping Spheres, Epstein, 2001). Door Epstein en Sanders (2006) is gesteld dat een kind meer leert en

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

hogere niveaus van onderwijs bereikt wanneer het gezin en de school samenwerken. Door hen is erop gewezen dat het delen van gezamenlijke doelen en het samen stimuleren van de ontwikkeling van het kind de leeruitkomsten ten goede komt. Een kind lijkt de meest optimale ontwikkelingskansen te krijgen wanneer er sprake is van constructieve interactie tussen het schoolsysteem en het gezinssysteem (Epstein, 2001).

Onderzoek heeft aangetoond dat ouders met een lage SES en ouders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond vaak minder betrokken zijn bij het onderwijs (Karsten, De Jong, Ledoux & Sligte, 2006; Williams & Sánchez, 2011). Deels kan dit verklaard worden door het Family Stress model (Masarik & Conger, 2017). Daarnaast hebben ouders met een lage SES veelal lagere vormen van onderwijs genoten, waardoor zij minder vertrouwen lijken te hebben in hun eigen capaciteiten, aldus Green, Walker, Hoover-Dempsey, en Sandler (2007). Mogelijk ontstaat bij deze ouders het idee dat hun betrokkenheid bij de school niet zal bijdragen aan positieve leeruitkomsten voor hun kind (Hornby & Lafaele, 2011), waardoor zij zich terughoudender opstellen (Stull, 2013).

Ouders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond ervaren veel belemmeringen in het contact met de school. Vanuit hun culturele achtergrond is het gebruikelijk om een scheiding te maken tussen de school en thuis. Wat er op school gebeurt wordt door hen gezien als een schoolaangelegenheid, iets wat ook door de school opgelost dient te worden. Een gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal is vaak een bijkomende barrière vormen in de communicatie met school (Huijnk & Andriessen, 2016). Scholen ervaren deze belemmeringen eveneens, zij vinden sommige ouders moeilijk bereikbaar en herkennen hun betrokkenheid niet altijd als zodanig (Beekhoven, Ince, Kalthoff, & Van der Vegt, 2008; Smit, Driessen, Sluiter, & Brus, 2007). Verschillende ouders, zeker ouders met een andere etnische achtergrond, worden omschreven als 'niet betrokken' terwijl de ouders vaak niet weten wat ze van de school kunnen verwachten of welke verantwoordelijkheden ze hebben. Scholen hebben vaak geen duidelijk beleid of leidende visie wat betreft ouderparticipatie (Smit & Driessen, 2002). Deze onduidelijkheid leidt bij ouders tot passiviteit (Smit, Driessen & Doesborgh, 2005). Daarnaast wordt er op een aantal scholen een zeer negatieve beeldvorming over migrantenouders vastgesteld (Booijink, 2007; Lopez, 2001). Een school zou beter kunnen inspelen op de behoeften van ouders van verschillende culturen. Volgens Menheere en Hooge (2010) leidt de aanmoediging van de school - zoals het uitnodigen van ouders - tot een grotere tevredenheid van de ouders, maar ook tot een meer positieve evaluatie van de school door de ouders.

Niet alleen participatie op school, maar juist ook de betrokkenheid van ouders in de thuissituatie levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling en het leersucces van het

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

kind (Cijvat & Voskens, 2008). Door Mesman, Van IJzendoorn, en Bakermans-Kranenburg (2012) is gesteld dat het hebben van een lage SES alsmede het behoren tot een minderheidsgroep belangrijke voorspellers zijn voor minder ouderlijke sensitiviteit, wat samen lijkt te hangen met het minder stimuleren van de intellectuele ontwikkeling van het kind. Het blijkt dat de combinatie van het opgroeien in een gezin met een lage SES en het onvoldoende aanwezig zijn van een actieve omgeving een cruciale rol heeft met betrekking tot het ontstaan en in stand houden van vroege educatieve ongelijkheid (OECD, 2009). Binnen gezinnen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond wordt de intellectuele ontwikkeling wel gestimuleerd, maar zijn het vaak niet de ouders die dit doen. Broers en zussen bieden het kind hulp met bijvoorbeeld het maken van huiswerk (Roosens, 1994; Verhoeven, Devos, Stassen, & Warmoes, 2003).

Doelstelling en hypothesen

Het duidt er dus op dat het van cruciaal belang is dat ouders betrokken zijn bij de educatie van hun kind, zeker de moeders uit de kwetsbare groepen in de samenleving (Povey et al., 2016; Beekhoven, Ince, Kalthoff, & Van der Vegt, 2008). Gezien het gegeven dat een achterstand van een kind op latere leeftijd moeilijk weg te werken is, is preventie of vroege interventie noodzakelijk (Frazer, 2016). Om die reden staan moeders met een kind in de leeftijdsgroep 3-6 jaar binnen dit onderzoek centraal. De focus ligt daarbij enkel op moeders, omdat is gebleken dat zij veelal de zorg en opvoeding van het jonge kind op zich nemen (Tijdens, Van der Lippe, & De Ruijter, 2000). Er wordt in dit onderzoek gekeken naar de mate waarin verschillende groepen kwetsbare moeders in Nederland betrokken zijn bij de (voor-)school en de intellectuele ontwikkeling van hun kind tussen de 3-6 jaar oud in de thuissituatie stimuleren. Specifiek staan hierbij Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond centraal. Hoewel de kinderen van beide kwetsbare groepen kans hebben op een onderwijsachterstand, heeft bovenstaande literatuur aangetoond dat het aannemelijk is dat zij, vanwege verschillende redenen, een mindere mate van ouderbetrokkenheid of ouderparticipatie vertonen. Het is van belang om te onderzoeken of er verschillen zijn tussen deze kwetsbare groepen, om zo een bijdrage te leveren aan wetenschappelijke kennis en beter in te kunnen spelen op hun specifieke behoeften.

Dit onderzoek is onderdeel van ISOTIS, een grootschalig onderzoek dat in tien Europese landen wordt uitgevoerd, gefinancierd door de Europese Unie (ISOTIS, 2018a). Het doel van dit meerjarige onderzoek is het bijdragen aan de aanpak van ongelijkheid in de maatschappij en het werken aan een inclusieve samenleving. In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *'Wat is de mate waarin verschillende groepen kwetsbare moeders betrokken zijn bij de (voor-)school (ouderparticipatie) en de mate*

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

waarin zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind in de thuissituatie stimuleren (ouderbetrokkenheid)?'

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, zijn de volgende deelvragen opgesteld: (1) *In hoeverre zijn Nederlandse moeders met een lage SES betrokken bij activiteiten van de school en stimuleren zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind?* en (2) *In hoeverre zijn moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond betrokken bij activiteiten van de school en stimuleren zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind?* Op basis van de geraadpleegde literatuur is tot de volgende hypothesen gekomen, welke middels dit onderzoek worden getoetst: (1) Zowel Nederlandse moeders met een lage SES als moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond participeren evenveel op de (voor-)school van hun kind; (2) Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond stimuleren de intellectuele ontwikkeling van hun kind in de thuissituaties evenveel; (3) Er wordt voor beide groepen een positieve correlatie verwacht tussen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie, dus: hoe meer een moeder participeert op de (voor-)school, hoe meer zij de intellectuele ontwikkeling van het kind in de thuissituatie steunt en stimuleert.

Methoden

De moeders die in het onderzoek centraal staan zijn Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond met een kind in de leeftijd van 3-6 jaar oud. Door inferentiële statistiek toe te passen is het niet noodzakelijk om de gehele populatie te onderzoeken. Door enkel een deel van de populatie - de steekproef - te meten, kunnen de onderzoekers relevante uitspraken te doen over de populatie (Out, Meurs, & Olden, 2014). Omdat in dit onderzoek een specifieke doelgroep centraal staat is gekozen voor een doelgerichte steekproef. Hierbij zijn individuen uit de populatie vooraf geselecteerd. Het streven van het ISOTIS onderzoek is om van 120 moeders met een Nederlandse afkomst, 300 moeders met een Turkse afkomst en 300 moeders met een Marokkaanse afkomst, data te verzamelen. Aangezien de dataverzameling ten tijde van het afronden van dit onderzoek nog loopt (van oktober 2017 tot augustus 2018), wordt maar een gedeelte van de data gebruikt.

Participanten

Nederlandse Moeders met een Lage SES.

Zoals eerder vermeld heeft de term SES betrekking op de positie die een individu of gezin inneemt op de maatschappelijke ladder. Deze positie wordt bepaald aan de hand van verschillende indicatoren. Onder andere inkomen, opleiding, beroep en woonwijk spelen hierbij een rol (Guerin, 2014; Shavers, 2007; Van Oyen et al., 2011). In totaal zijn er 33 moeders geïnterviewd ($n = 33$). Na het bekijken van de beschrijvende statistieken zijn twee participanten uit de dataset verwijderd omdat deze moeders de

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Afghaanse en Boliviaanse nationaliteit bleken te hebben. Tevens zijn er vier participanten verwijderd omdat deze moeders geen kind hadden in de leeftijd van 3-6 jaar oud.

Daarnaast zijn vijf respondenten verwijderd omdat zij een gemiddeld maandinkomen bleken te hebben dat boven modaal is (Centraal Planbureau, 2018). Deze moeders vallen niet binnen de doelgroep van Nederlandse moeders met een lage SES, om die reden zijn zij dan ook niet meegenomen in het analyseren van de data. De analyses zijn uitgevoerd met een steekproef van 22 Nederlandse moeders met een lage SES ($n = 22$). Van deze moeders komen er dertien uit Utrecht, zeven uit Rotterdam, één uit Tilburg en één uit Eindhoven. De moeders hebben een gemiddelde leeftijd van $M = 32.95$ jaar oud ($SD = 5.46$ jaar) en het focuskind heeft een gemiddelde leeftijd van $M = 4.40$ jaar oud ($SD = 11.23$ maanden). Het gemiddelde onderwijsniveau van de moeders is $M = 1.75$ ($SD = 1.02$), dit is tussen lager beroepsonderwijs en MULO, MAVO of VMBO-theoretisch in. In totaal heeft op dit moment 59.10% van de participanten een betaalde baan en heeft 40.90% geen betaalde baan. Het gemiddelde maandinkomen van de Nederlandse moeders met een lage SES is $M = 4.14$ ($SD = 2.25$), hetgeen tussen de €1710 en €2380 ligt. Dit is het totale maandinkomen na verplichte aftrek en aftrek van belastingen.

Moeders met een Turkse of Marokkaanse Achtergrond.

Onder een Turkse of Marokkaanse achtergrond wordt verstaan dat de moeders en/of grootouders van het kind in Turkije of Marokko zijn geboren of dat de moeder zich thuis voelt in de Turkse of Marokkaanse gemeenschap (ISOTIS, 2018b). In totaal zijn er 191 moeders geïnterviewd ($n = 191$). Na het bekijken van de beschrijvende statistieken zijn 39 participanten uit de dataset verwijderd. Deze moeders bleken geen kind te hebben in de leeftijd van 3-6 jaar oud en vallen dus niet binnen de doelgroep van het onderzoek. De analyses zijn uitgevoerd met een steekproef van 152 ($n = 152$) moeders met een Turkse ($n = 44$) en Marokkaanse ($n = 108$) achtergrond. Van deze moeders komen er 101 uit Rotterdam en 51 uit Utrecht. De moeders zijn gemiddeld $M = 35.72$ jaar oud ($SD = 5.42$ jaar) en het focuskind heeft een leeftijd van $M = 4.63$ jaar oud ($SD = 10.82$ maanden). Het gemiddelde onderwijsniveau van de moeders is $M = 2.21$ ($SD = 0.86$), dit is tussen MULO, MAVO of VMBO-theoretisch en HAVO in, de gegevens van 57 moeders zijn onbekend op deze variabele. Op dit moment heeft 27.00% van de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond betaald werk, 73.00% heeft momenteel geen betaald werk. Het gemiddelde maandinkomen van de Turkse of Marokkaanse moeders is $M = 4.62$ ($SD = 2.79$), dit ligt tussen de €1710 en €2380. Dit is het totale maandelijkse inkomen na verplichte aftrek en aftrek van belastingen.

Procedure

Voor de dataverzameling is een gestandaardiseerde gestructureerde vragenlijst bij de moeders afgenomen. In Nederland is de data in eerste instantie in Utrecht en

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Rotterdam verzameld. Echter bleek dat met name de Nederlandse moeders met een lage SES een moeilijk bereikbare doelgroep is. Na voortschrijdend inzicht is besloten om deze moeders in andere vergelijkbare grote steden in Nederland te gaan werven. De Nederlandse moeders met een lage SES zijn om die reden - naast Utrecht en Rotterdam - ook afkomstig uit Eindhoven en Tilburg. Bij de Turkse en Marokkaanse moeders is data verzameld van oktober 2017 tot augustus 2018. Bij de Nederlandse moeders met een lage SES heeft de dataverzameling van april tot juli 2018 plaatsgevonden. Vooraf aan de datawerving en dataverzameling zijn alle onderzoekers getraind. De onderzoekers hebben de doelgroep bereikt via verschillende netwerken, zoals: voorscholen, basisscholen en buurtorganisaties. Om een taalbarrière te voorkomen is er een Turks of Marokkaans sprekende interviewer meegegaan naar de respondenten met een Turkse of Marokkaanse achtergrond die de Nederlandse taal onvoldoende machtig waren. De interviews zijn middels een laptop online afgenomen bij de moeders, de afname duurde ongeveer een uur. Voorafgaand aan het interview hebben alle moeders een toestemmingsformulier getekend, waarin zij goedkeuring gaven voor deelname aan het onderzoek. Na afloop van het interview heeft de deelnemende moeder een cadeaubon gekregen als blijk van waardering voor haar deelname.

Instrumenten

Betrouwbaarheid betreft de precisie van de meting. Bij een betrouwbare meting zijn toevallige meetfouten afwezig en zijn de scores onafhankelijk van plaats, tijd en omgeving (Neuman, 2014). De betrouwbaarheid binnen dit onderzoek is vergroot door te werken met een vragenlijst welke is opgebouwd uit verscheidene gerenommeerde Europese vragenlijsten en een aantal schalen die door het onderzoeksteam van ISOTIS gecreëerd zijn. De vragenlijst is telkens in dezelfde volgorde afgenomen.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een aantal subschalen uit de ontworpen vragenlijst van ISOTIS. Voor het meten van het begrip *ouderparticipatie* is gebruik gemaakt van de subschaal 'ouder-(voor-)school betrokkenheid'. Dit deel van de vragenlijst is door het ISOTIS onderzoeksteam zelf ontworpen, maar geïnspireerd op onder andere de verkorte versie van de Family Involvement Questionnaire (Fantuzzo et al., 2013). Middels vier vragen is in kaart gebracht hoe vaak moeders participeren op de (voor-)school van hun kind (bijvoorbeeld: *Hoe vaak helpt een volwassene in uw huishouden bij evenementen op de (voor-)school van uw kind?*). De antwoordmogelijkheden van de vier vragen zijn gebaseerd op een vijfpunts Likertschaal, waarbij een score van 1 'nooit' betekent en een score van 5 'meer dan één keer per maand'. Dit betekent dat er een hoge waarden staan bij moeders die vaker participeren.

Het begrip *ouderbetrokkenheid* is gemeten middels de subschaal 'activiteiten thuis'. Deze subschaal is in beperkte mate gebaseerd op de HLE items afkomstig uit de

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Millennium Cohort Study (wave 2 en 3); Dutch DASH-study (Scheele, 2010). Met vijftien vragen afkomstig uit deze subschaal is gemeten hoe vaak moeders thuis activiteiten uitvoeren die de intellectuele ontwikkeling van het kind stimuleert (bijvoorbeeld: *Hoe vaak leest een volwassene in uw huishouden een prentenboek voor aan uw kind?*). De antwoordmogelijkheden zijn gebaseerd op een zespunts Likertschaal, waarbij een score van 1 'iedere dag' betekent en een score van 6 '(bijna) nooit'. Een hogere score betekent dat de moeder deze activiteit minder vaak uitvoert met het kind.

Betrouwbaarheid is een voorwaarde voor validiteit. Validiteit heeft betrekking op de mate waarin de meting meet wat het dient te meten (Boeijs, 2014). Een valide meting is dan een meting die vrij is van toevallige en systematische meetfouten (Neuman, 2014). Na het ontwikkelen van de ISOTIS interview vragenlijst, is er in alle deelnemende landen meerdere malen een pilot van de vragenlijst afgenomen en is de vragenlijst op basis hiervan aangepast. Dit is gedaan om te onderzoeken of hetgeen getracht te meten met de interview vragenlijst ook daadwerkelijk gemeten wordt. Dit heeft de validiteit binnen dit onderzoek vergroot.

Analyseplan

Factoranalyse.

Als eerste is een factoranalyse op de schalen 'ouder-(voor-)school betrokkenheid' en 'activiteiten thuis' uitgevoerd om te controleren in hoeverre de verschillende vragen eenzelfde concept meten. Er is een principal component analyse (PCA) uitgevoerd, waarbij gebruik is gemaakt van een orthogonale rotatiemethode (varimax met Kaiser normalization) bij beide schalen. Uit de analyse blijkt dat de vier items samen de factor 'ouderparticipatie' vormen. De initiële oplossing van het aantal factoren toont dat er één factor is met een Eigenwaarde groter dan 1. Op basis van de screeplot wordt tot eenzelfde resultaat gekomen. De kwaliteit van de factoroplossing is goed (Field, 2013), de factor verklaart 53.96% van de totale variantie. De betrouwbaarheidsanalyse (Cronbach's Alpha) toont dat er geen items uit de factor gehaald hoeven te worden. De interne betrouwbaarheid van de factor is $\alpha = .71$, wat volgens de vuistregels voldoende is voor minder belangrijke beslissingen op individueel niveau (Tavakol & Dennick, 2011).

De initiële oplossing van het aantal factoren toont dat er voor de subschaal 'activiteiten thuis' vijf factoren zijn met een Eigenwaarde groter dan 1. Op basis van de verklaarde variantie zou gekozen kunnen worden voor vijf dimensies, zij verklaren samen 55.66% van de variantie. De screeplot is niet geheel eenduidig. Na factor één is er een duidelijke daling van de lijn te zien, waarna de knik bij factor 2 lijkt te liggen. Op basis van de screeplot kunnen één of twee factoren worden onderscheiden. Met behulp van Cronbach's Alpha is de interne betrouwbaarheid voor de factor bekeken. Deze waarde is $\alpha = .71$, wat voldoende is voor minder belangrijke beslissingen op individueel niveau

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

(Tavakol & Dennick, 2011). Omdat uni-dimensionaliteit van de factor wordt verwacht en de interne betrouwbaarheid van één factor voldoende is, is ervoor gekozen om de data te reduceren tot één factor. Deze factor verklaart 20.19% van de totale variantie, wat volgens de vuistregels beneden matig is (Field, 2013).

Assumpties.

Voor beide variabelen zijn de assumpties gecontroleerd. Om te bepalen of de scores van de verdeling normaal verdeeld zijn is voor de Nederlandse moeders met een lage SES de Shapiro-Wilk test uitgevoerd. Voor de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond is gebruik gemaakt van de Kolmogorov-Smirnov (K-S) test. Een nadeel van de K-S test is dat bij een kleine steekproef afwijkingen van normaliteit als niet significant kunnen worden weergegeven terwijl ze in werkelijkheid wel significant zijn (Field, 2013). Omdat dit voor de steekproef van de Nederlandse moeders met een lage SES het geval is ($n = 22$), is bij deze groep gekozen om de Shapiro-Wilk test uit te voeren. Naast de Shapiro-Wilk test en de K-S test worden eveneens de normal en detrended quantile-quantile (Q-Q) plots en de boxplots geïnterpreteerd. Verder zijn ook de waarden van de Skewness en Kurtosis geïnterpreteerd. De voorwaarde van homogeniteit van varianties is getoetst met Levene's test. Gezien de kleine steekproef van de Nederlandse moeders met een lage SES is het aannemelijk dat de assumpties geschonden zullen worden. Voor het uitvoeren van de analyses is daarom gekozen voor non-parametrische toetsen (Field, 2013).

Analyses.

De Mann-Whitney test is uitgevoerd om te toetsen of de Nederlandse moeders met een lage SES en de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond van elkaar verschillen op de afhankelijke variabelen. De Mann-Whitney test is een non-parametrische toets en daarom een goed alternatief indien de afhankelijk variabele niet normaal verdeeld is (De Vocht, 2014). Gezien het feit dat het om scores op ordinaal niveau gaat kan er geen groepsgemiddelde worden berekend. De Mann-Whitney test maakt van de verschillende scores op de afhankelijke variabele rangscores, welke vervolgens met elkaar vergeleken worden voor de twee groepen. Indien de rangscores hetzelfde zijn verschillen de groepen niet significant van elkaar (Field, 2013).

De Spearman rangcorrelatie, een non-parametrische test, is uitgevoerd om de samenhang tussen de variabelen ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid per groep te meten. Bij de interpretatie van het correlatiecoëfficiënt dient rekening gehouden te worden met de kleine steekproef voor de Nederlandse moeders ($n = 22$) met een lage SES. Hierdoor is er mogelijk veel spreiding, wat kan resulteren in een niet significante p -waarde (Field, 2013).

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Ethische verantwoording

Er is expliciet aandacht geweest voor de ethische standaarden die gelden voor het uitvoeren van sociaal-wetenschappelijk onderzoek. Voorafgaand zijn alle respondenten geïnformeerd over het doel de procedure van het interview. Om anonimiteit te garanderen zijn de interviews niet opgenomen. Daarnaast heeft iedere moeder een code toegewezen gekregen, waardoor de antwoorden niet naar een participant herleidbaar zijn. Verder waren de moeders vrij om vragen open te laten en was er de mogelijkheid om een aantal gevoelige vragen zonder hulp van de onderzoeker in te vullen. Tevens kon de respondent op ieder moment, zonder opgave van reden, stoppen met het onderzoek. Verder is het onderzoek beoordeeld en goedgekeurd door de Facultaire Ethische Commissie van de Universiteit Utrecht.

Resultaten

Assumpties

Test of Normality.

Een test of normality is uitgevoerd om te bepalen of steekproef normaal verdeeld is. De steekproef van de Nederlandse moeders met een lage SES is voor de variabele ouderparticipatie op basis van de Shapiro-Wilk test niet normaal verdeeld, $W(19) = 0.88$, $p < .05$. Echter tonen de normal en detrended Q-Q plots en de boxplot geen bijzondere afwijkingen. De Skewness van de verdeling is 1.50 (SE = 0.52) en de Kurtosis is 2.80 (SE = 1.01). Deze waarden zijn volgens de vuistregels significant (Gravetter & Wallnau, 2014), wat betekent dat de steekproef niet normaal verdeeld is.

De variabele ouderbetrokkenheid is voor de Nederlandse moeders met een lage SES normaal verdeeld, $W(22) = 0.97$, $p > .05$. De normal en detrended Q-Q plots en de boxplot tonen geen bijzondere afwijkingen. Omdat dit voor de variabele ouderparticipatie ook het geval was, is eveneens gekeken naar de waarden van de Skewness en de Kurtosis. Een Skewness van -0.36 (SE = 0.49) en een Kurtosis van 0.09 (SE = 0.95) zijn volgens de vuistregels niet significant (Gravetter & Wallnau, 2014), wat betekent dat de steekproef normaal verdeeld is.

De variabele ouderparticipatie bij moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond blijkt niet normaal verdeeld, $D(144) = 0.11$, $p < .01$. Uit de normal quantile-quantile (Q-Q) plot blijkt dat verschillende datapunten niet op de diagonale lijn liggen en tonen een afwijking van normaliteit. Tot eenzelfde resultaat wordt gekomen op basis van de boxplot, waaruit eveneens blijkt dat de steekproef niet normaal verdeeld is. Er worden geen outliers gevonden bij de boxplot.

De variabele ouderbetrokkenheid voor de moedersYE met een Turkse of Marokkaanse achtergrond is ook niet normaal verdeeld $D(152) = 0.11$, $p < .01$. Tot eenzelfde resultaat wordt gekomen op basis van de normal quantile-quantile (Q-Q) plot.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Verschillende punten wijken af van de diagonale lijn en vertegenwoordigen een afwijking van normaliteit. De boxplot toont dat er één extreme outlier is. Echter, gezien de grootte van de steekproef ($n = 152$) is één outlier acceptabel (Field, 2013). Tevens is de data van deze respondent correct gemeten en valide. Om de onderzoeksresultaten niet te vertekenen is besloten de outlier niet te verwijderen.

Homogeniteit van Varianties.

De voorwaarde van homogeniteit van varianties is getoetst met Levene's test. Voor de scores op ouderparticipatie is de variantie gelijk voor de Nederlandse moeders met een lage SES en de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, $F(1, 161) = 0.92, p = .34$. Voor de scores op ouderbetrokkenheid is de variantie niet gelijk voor de Nederlandse moeders met een lage SES en de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, $F(1, 161) = 4.73, p = .03$.

Beschrijvende statistieken

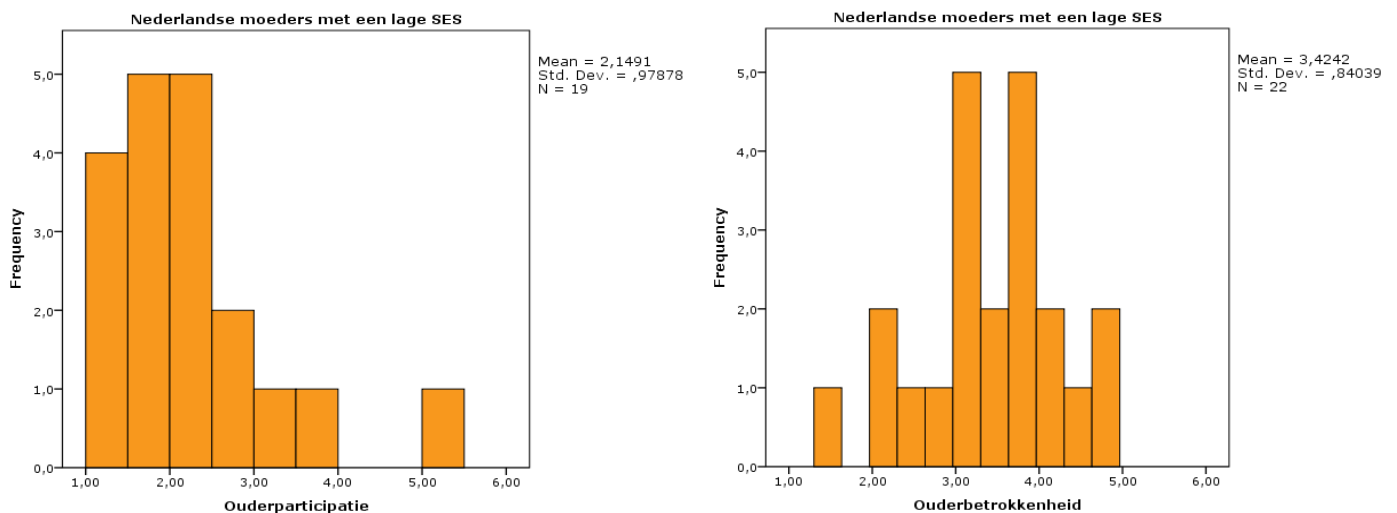
Tabel 1

Statistieken Nederlandse Moeders met een Lage SES en Moeders met een Turkse of Marokkaanse Achtergrond

	<i>n</i>	Range	Minimum	Maximum	M	SD
Nederlandse moeders met lage SES						
Ouderparticipatie	19	4.00	1.00	5.00	2.15	0.98
Ouderbetrokkenheid	22	3.40	1.47	4.87	3.42	0.84
	<i>n</i>	Range	Minimum	Maximum	M	SD
Moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond						
Ouderparticipatie	144	4.00	1.00	5.00	2.59	1.04
Ouderbetrokkenheid	152	3.73	1.40	5.13	2.82	0.60

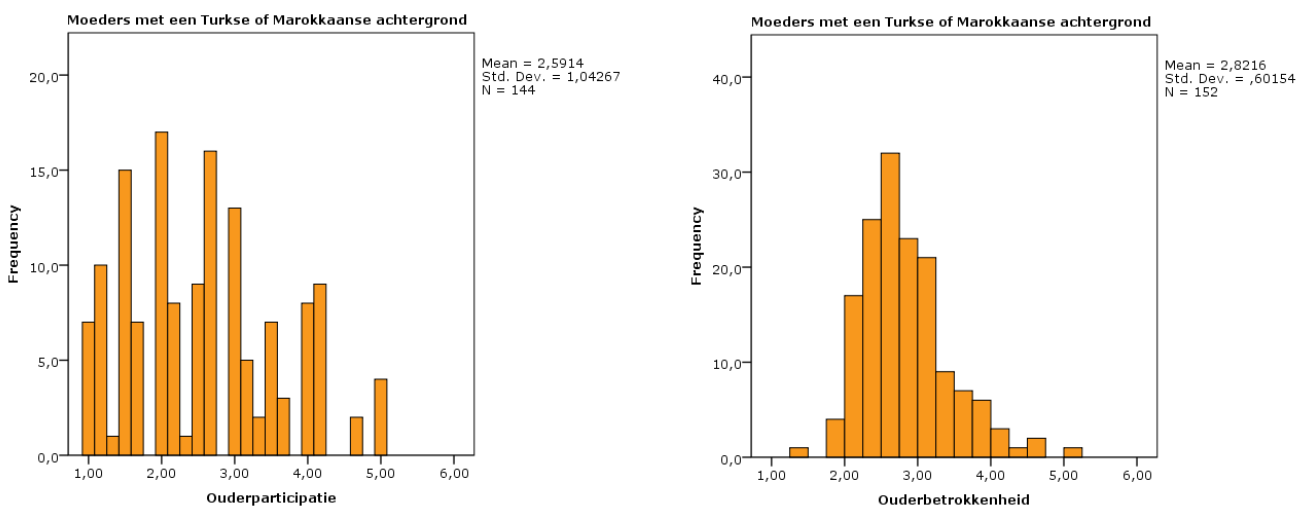
De Nederlandse moeders met een lage SES participeren gemiddeld één of twee keer op de (voor-)school van hun kind, gebaseerd op de afgelopen zes maanden ($M = 2.15, SD = 0.98$). Daarnaast doen zij gemiddeld tussen de één of twee keer per week en één of twee keer per maand activiteiten met het kind thuis die de intellectuele ontwikkeling steunt ($M = 3.42, SD = 0.84$). De verdeling van de Nederlandse moeders met een lage SES is rechtsscheef. Dit betekent dat veel moeder relatief laag scoren op de variabele ouderparticipatie. Wat betreft de variabele ouderbetrokkenheid wordt een normaalverdeling waargenomen. Zie figuur 1 voor de verdelingen voor de variabelen.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Figuur 1. Histogrammen Nederlandse moeders lage SES op ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid

Gebaseerd op de afgelopen zes maanden blijkt dat de Turkse of Marokkaanse moeders gemiddeld tussen de één tot twee keer en drie tot vijf keer participeren op de (voor-)school van hun kind ($M = 2.59$, $SD = 1.04$). De score voor ouderbetrokkenheid betekent dat de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond gemiddeld meerdere keren per week of één of twee keer per week activiteiten met het kind thuis doen die stimulerend zijn voor hun intellectuele ontwikkeling ($M = 2.82$, $SD = 0.60$). De verdeling van de moeders met een Turkse of Marokkaanse is normaal verdeeld voor de variabele ouderparticipatie. Voor de variabele ouderbetrokkenheid wordt een rechtsscheve verdeling waargenomen. Dit betekent dat de moeders relatief laag scoren op de variabele ouderbetrokkenheid. Zie figuur 2 de verdelingen voor de variabelen.

Figuur 2. Histogrammen moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond op ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Analyses

Mann-Whitney.

Uit de Mann-Whitney test blijkt dat de verdeling van ouderparticipatie marginaal significant verschilt tussen Nederlandse moeders met een lage SES ($Mdn = 2.00$) en Turkse of Marokkaanse moeders ($Mdn = 2.50$), $U = 1731.00$, $z = 1.88$, $p = .06$, $r = .18$. De effectgrootte is kleiner dan het criterium van $r = .30$ (Field, 2013). Dit betekent dat er sprake is van een klein tot gemiddeld effect van etniciteit op de variabele ouderparticipatie. De Nederlandse moeders met een lage SES scoren lager dan de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Dit betekent dat de Nederlandse moeders met een lage SES minder participeren op de (voor-)school van hun kind dan de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond.

Met betrekking tot ouderbetrokkenheid blijkt dat de verdeling van Nederlandse moeders met een lage SES ($Mdn = 3.43$) significant verschilt van de verdeling van moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond ($Mdn = 2.73$), $U = 862.00$, $z = -3.67$, $p < .01$, $r = -.28$. Aan de hand van de vuistregels (Field, 2013) wordt gesteld dat hier sprake van een klein tot gemiddeld effect van etniciteit op de variabele ouderbetrokkenheid. De Nederlandse moeders met een lage SES scoren hoger dan de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. In dit geval betekent dit dat zij significant minder ouderbetrokkenheid tonen in vergelijking met de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond.

Spearman Correlatie.

De Spearman correlatie toont dat er geen significante correlatie is bij de Nederlandse moeders met een lage SES tussen de variabelen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie, $r_s = .26$, $p = .28$, tweezijdig. Omdat de correlatie niet significant is, kan de waarde van het regressiecoëfficiënt niet inhoudelijk worden geïnterpreteerd (Field, 2013). Er lijkt geen samenhang te zijn tussen de variabelen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie voor de Nederlandse moeders met een lage SES.

Voor de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond wordt een significante negatieve correlatie gevonden tussen de variabelen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie, $r_s = -.16$, $p = .05$, tweezijdig. Dit betekent dat de variabelen significant met elkaar samenhangen. Bij de interpretatie van de correlatie is het van belang om te beseffen dat de schalen voor ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid andersom gescoord zijn. Bij ouderparticipatie staan hoge waarden gelijk aan meer participatie. Dit in tegenstelling tot de scores bij ouderbetrokkenheid, waarbij hoge waarden staan voor minder betrokkenheid. Voor de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond geldt dus dat wanneer de moeders meer betrokken zijn, zij ook meer participeren op de (voor-)school van hun kind.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Conclusie en discussie

In dit onderzoek is getoetst wat de mate is waarin verschillende groepen kwetsbare moeders betrokken zijn bij de (voor-)school (ouderparticipatie) en de mate waarin zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind in de thuissituatie stimuleren (ouderbetrokkenheid). Specifiek is gekeken naar Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond met een kind tussen de 3-6 jaar oud. Het doel van dit onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de patronen van ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid van moeders uit de genoemde kwetsbare groepen in de samenleving. Getracht is om bestaande wetenschappelijke kennis uit te breiden en zo een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van beleid om vroege ongelijkheid in de maatschappij tegen te gaan. Gebaseerd op de onderzoeksresultaten worden achtereenvolgens de deelvragen en de centrale onderzoeksvraag beantwoord. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: *'Wat is de mate waarin verschillende groepen kwetsbare moeders betrokken zijn bij de (voor-)school (ouderparticipatie) en de mate waarin zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind in de thuissituatie stimuleren (ouderbetrokkenheid)?'*. Middels beantwoording van onderstaande deelvragen is tot een antwoord op de centrale onderzoeksvraag gekomen: (1) *'In hoeverre zijn Nederlandse moeders met een lage SES betrokken bij activiteiten van de school en stimuleren zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind?'* en (2) *'In hoeverre zijn moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond betrokken bij activiteiten van de school en stimuleren zij de intellectuele ontwikkeling van hun kind?'*.

De verwachting dat Nederlandse moeders met een lage SES en Turkse of Marokkaanse moeders evenveel participeren op de (voor-)school van hun kind wordt in dit onderzoek bevestigd. Uit de analyse van de resultaten is gebleken dat de verdeling van de twee groepen niet significant van elkaar verschilt. Dit is conform de eerste hypothese. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat beide groepen moeders in mindere mate betrokken zijn bij de (voor-)school van hun kind. Bij moeders met een lage SES kan dit verklaard worden doordat zij vaak het idee hebben dat hun betrokkenheid bij de school geen bijdrage levert aan positieve leeruitkomsten voor het kind (Hornby & Lafaele, 2011), waardoor zij zich terughoudender opstellen (Stull, 2013). Moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond ervaren veel belemmeringen in het contact met de school, de taalbarrière speelt hierbij een rol (Karsten, De Jong, Ledoux, & Sligte, 2006; Smit, Driessen, Sluiter, & Brus, 2007).

De tweede hypothese, Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond stimuleren de intellectuele ontwikkeling van hun kind in de thuissituaties evenveel, wordt verworpen. Het lijkt erop dat van beide kwetsbare groepen de Nederlandse moeders met een lage SES minder

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

ouderbetrokkenheid tonen dan moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. De verschillen tussen de groepen zijn te verklaren doordat ouders met een lage SES zich mogelijk in mindere mate bewust zijn van het belang van het stimuleren van de intellectuele ontwikkeling van het kind (Donnellan, Martin, Conger, & Conger, 2013). In tegenstelling tot de Nederlandse moeders met een lage SES, blijkt uit onderzoek dat veel moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond zich wel bewust zijn van het belang van het stimuleren van de intellectuele ontwikkeling van het kind. Daarbij hebben deze moeders vaak hoge onderwijsaspiraties voor hun kind (Smit, Driessen & Doesborgh, 2005; Herweijer & Vogels, 2004). Het is mogelijk dat de aspiraties en verwachtingen van deze moeders ervoor zorgen dat zij de intellectuele ontwikkeling van het kind meer stimuleren (Herweijer & Vogels, 2004).

Wat betreft de verwachte positieve correlatie tussen ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid voor beide groepen kwetsbare moeders, hypothese drie, wordt geconcludeerd dat dit enkel geldt voor de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. De hypothese wordt dan ook deels aangenomen. Voor de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond wordt een significante, negatieve correlatie gevonden. Dit betekent dat hoe meer zij participeren op de (voor-)school van hun kind, hoe meer zij in de thuissituatie de intellectuele ontwikkeling van hun kind stimuleren. Met betrekking tot de Nederlandse moeders met een lage SES wordt geen significante correlatie gevonden. Voor hen wordt de hypothese dan ook verworpen. Er lijkt voor deze groep geen samenhang te zijn tussen de mate van ouderparticipatie en de mate van ouderbetrokkenheid. Echter dient bij de interpretatie van de analyse rekening gehouden te worden met de kleine steekproef voor de Nederlandse moeders met een lage SES. Hierdoor is er mogelijk veel spreiding, wat kan resulteren in een niet significante p -waarde (Field, 2013).

Concluderend op bovenstaande kan gesteld worden dat er geen sprake lijkt te zijn van een verband tussen de etnische achtergrond van kwetsbare moeders en de mate waarin zij betrokken zijn op school. Turkse en Marokkaanse moeders participeren iets meer dan Nederlandse moeders, maar dit verschil is niet significant. Voor de mate waarin de intellectuele ontwikkeling van het kind in de thuissituatie gesteund en gestimuleerd wordt lijkt op basis van de resultaten wel sprake te zijn van een verband met de etnische achtergrond van de moeder. Moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond blijken op basis van de resultaten de intellectuele ontwikkeling van hun kind significant meer te stimuleren dan Nederlandse moeders met een lage SES.

De steekproef van de moeders met een Turkse en Marokkaanse achtergrond is een representatie is van de gehele populatie moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond en een kind tussen de 3-6 jaar oud. Echter bestaat de steekproef van de

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Nederlandse moeders met een lage SES slechts uit een klein gedeelte van de populatie Nederlandse moeders met een kind in de leeftijd van 3-6 jaar oud. Hierdoor ontstaat de vraag of de mate waarin moeders de intellectuele ontwikkeling van het kind in de thuissituatie stimuleren wordt bepaald door de etnische afkomst van de moeder of door de SES die de moeder heeft. Resultaten van verschillende onderzoeken tonen aan dat - indien gecontroleerd voor SES - een kind afkomstig uit een gezin met een migratieachtergrond niet significant minder goed academisch presteert dan een kind afkomstig uit een gezin van autochtone herkomst (Ledoux, 1996; Ince & Van den Berg, 2013). Bij de interpretatie van de resultaten dient rekening gehouden te worden met de SES van de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Deze bleek iets hoger te zijn dan de SES van de Nederlandse moeders (zie Tabel 1). Aangezien de SES van het gezin een belangrijke rol speelt, is het mogelijk dat dit de resultaten heeft beïnvloed. Verder onderzoek is nodig om de precieze invloed van SES of een migratieachtergrond (gecontroleerd voor SES) op ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid te doorgronden.

Sterkte-zwakte analyse

Sterke punt van dit onderzoek is onder andere dat de betrouwbaarheid binnen dit onderzoek is vergroot door te werken met een gestandaardiseerde vragenlijst welke is opgebouwd uit verscheidene gerenommeerde vragenlijsten en een aantal schalen die door het onderzoeksteam van ISOTIS gecreëerd zijn. Er is meerdere malen een pilot van de vragenlijst afgenomen. Dit is gedaan om te onderzoeken of hetgeen getracht te meten met de interview vragenlijst ook daadwerkelijk gemeten wordt (Boeije, 2014). Dit heeft de validiteit binnen het onderzoek vergroot, wat eveneens een sterk punt is. Daarnaast is bij het afnemen van de interviews een taal- en cultuurbarrière voorkomen, doordat er een Turks of Marokkaans sprekende interviewer is meegegaan naar de respondenten die de Nederlandse taal onvoldoende machtig waren.

Bij het interpreteren van de resultaten dient rekening te houden met enkele limitaties van het onderzoek. Allereerst is de steekproef bij de Nederlandse moeders met een lage SES met 22 respondenten zeer klein (Field, 2013). Daarnaast zijn zeven van de 22 interviews afgenomen bij moeders die een kind hebben op dezelfde school. Het schoolbeleid speelt een belangrijke rol in de mate waarin moeders participeren op school (Smit, Driessen, & Doesborgh, 2005). Mede om die reden zijn de gevonden resultaten slechts in zeer beperkte mate generaliseerbaar naar de gehele populatie van Nederlandse moeders met een lage SES. Verder is er mogelijk selectie binnen de steekproef van zowel de Nederlandse moeders alsmede de moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond opgetreden. Gezien het gegeven dat participeren in het onderzoek op vrijwillige basis was, is het mogelijk dat een bepaalde groep moeders niet heeft deelgenomen aan de interviewstudie. Verder zijn er enkele limitaties te geven wat betreft

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

het theoretisch kader. Zo wordt in alle gebruikte onderzoeken gesproken over ouders, maar stonden in dit onderzoek specifiek moeders centraal. Ook wordt in de geraadpleegde literatuur gesproken over gezinnen met een laag inkomen in het algemeen, er wordt niet expliciet een onderscheid gemaakt tussen Nederlandse gezinnen met een lage SES of gezinnen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Gezien het gegeven dat een aanzienlijk deel van de gezinnen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond eveneens onder de categorie 'lage SES' geschaard kan worden (CBS, 2018), dient hier bij de interpretatie van het theoretisch kader rekening mee gehouden te worden.

Middels dit onderzoek is getracht om bestaande wetenschappelijke kennis uit te breiden, om zo een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van beleid om vroege ongelijkheid in de maatschappij tegen te gaan. Hoewel huidig onderzoek maar een kleine steekproef had, zijn er wel interessante conclusies en aanbevelingen te geven. Gebaseerd op de onderzoeksresultaten kan worden aanbevolen dat er meer aandacht dient te komen voor de algehele groep lage SES, waarbij er specifiek aandacht komt voor Nederlandse gezinnen met een lage SES. Dit zal nieuwe inzichten verschaffen die een waardevolle bijdragen kunnen leveren aan toekomstige beleidsontwikkelingen. Daarbij is het van belang dat er in vervolgonderzoek een grotere steekproef van Nederlandse moeders met een lage SES komt, zodat de resultaten beter generaliseerbaar zijn naar de gehele populatie. Het aspect ouderbetrokkenheid thuis – en het vergroten daarvan – is in Nederland slechts in zeer beperkte mate onderzocht, specifiek bij Nederlandse gezinnen met een lage SES. Vervolgonderzoek zou zich dan ook kunnen richten op de effecten van interventies of programma's die zich focussen op het vergroten van ouderbetrokkenheid. Tot slot is uit de resultaten van dit onderzoek gebleken dat Nederlandse moeders met een lage SES en moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond niet significant verschillen in de mate waarin zij participeren op de (voor-)school. Echter is hierbij een kleine *p*-waarde gevonden, waardoor eveneens gesproken kan worden van een marginaal significant effect. Gezien de kleine steekproef van de Nederlandse moeders, dient hier bij vervolgonderzoek met een grotere steekproef opnieuw naar gekeken te worden.

De sociaaleconomische status waarin het kind opgroeit blijkt een belangrijke factor te zijn bij het in stand houden van educatieve ongelijkheid. Beleidsmakers en onderzoekers dienen de aandacht dan ook te leggen op de gehele kwetsbare groep en niet op enkel de migrantengroepen in Nederland. Deze nieuwe focus zal bijdragen aan het creëren van gelijke kansen voor alle kinderen in Nederland.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN
VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Referenties

Beekhoven, S., Ince, D., Kalthoff, H., & Van der Vegt, A. L. (2008).

Ontwikkelingsstimulering en opvoedingsondersteuning voor allochtone kinderen en hun ouders. Inventarisatie van programma's en interventies. Utrecht, Nederland: Sardes/Nederlands Jeugdinstituut.

Booijink, M. (2007). *Terug naar de basis communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs.* Geraadpleegd van <http://www.cbozeist.nl/docs/Onderzoeksrapport%20Terug%20naar%20de%20Basis.pdf>

Boeije, H. (2014). *Analysis in qualitative research.* London, United Kingdom: SAGE Publications.

Borgonovi, F., & Montt, G. (2012). *Parental involvement in selected PISA countries and economies* (Report No. 73). Paris, France: OECD Publishing.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). *Bevolking naar migratieachtergrond.* Den Haag, Nederland: Centraal Bureau voor de Statistiek

Centraal Bureau voor de Statistiek (2017). *Herziening gewichtenregeling primair onderwijs.* Den Haag, Nederland: Centraal Bureau voor de Statistiek

Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). *Armoede en sociale uitsluiting 2018.* Den Haag, Nederland: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Centraal Bureau voor de Statistiek en Sociaal en Cultureel Planbureau (2016).

Armoedesignalement 2016. Den Haag, Nederland: Centraal Bureau voor de Statistiek/Sociaal en Cultureel Planbureau.

Centraal Planbureau (2018). *Macro economische verkenning (MEV).* Geraadpleegd van <https://www.cpb.nl/publicatie/macro-economische-verkenning-mev-2018>

Cijvat, I. & Voskens, C. (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs: Deel 1.* Amersfoort, Nederland: CPS onderwijsontwikkeling en advies.

De Vocht, A. (2014). *Basishandboek SPSS 22. IBM SPSS statistics.* Utrecht, Nederland: Uitgeverij Bijleveld.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN
VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

- Donnellan, M. B., Martin, M. J., Conger, K. J., & Conger, R. D. (2013). Economic distress and poverty in families. In M. A. Fine, & F. D. Fincham (Eds.), *Handbook of family theories: A content based approach* (pp. 338-355). New York, NY: Routledge.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Boulder, CO: Westview.
- Epstein, J. L., & Sanders, M. G. (2006). Prospects for change: Preparing educators for school, family, and community partnerships. *Peabody Journal of Education, 81*, 81-120. doi:10.1207/S15327930pje8102_5
- Fantuzzo, J., Gadsden, V., Li, F., Sproul, F., McDermott, P., Hightower, D., & Minney, A. (2013). Multiple dimensions of family engagement in early childhood education: Evidence for a short form of the family involvement questionnaire. *Early Childhood Research Quarterly, 28*, 734-742. doi:10.1016/j.ecresq.2013.07.001
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4e ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.
- Frazer, G. (2016). *Prevention and early intervention services to address children at risk of poverty*. Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2767/486293
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2014). *Statistics for the behavioral sciences* (9e ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Green, C. L., Walker, J. M. T., Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (2007). Parents' motivations for involvement in children's education: An empirical test of a theoretical model of parental involvement. *Journal of Educational Psychology, 99*, 532-544. doi:10.1037/0022-0663.99.3.532
- Guerin, B. (2014). *Breaking the cycle of disadvantage: Early childhood interventions and progression to higher education in Europe*. Bruxelles, Belgium: European Commission.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN
VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

- Heckman, J. J. (2008). The case for investing in disadvantaged young children. In L. Darling-Hammond, R. Grunewald, J. J. Heckman, J. B. Isaacs, D. L. Kirp, A. J. Rolnick, & I. V. Sawhill (Eds.), *Big ideas for children: Investing in our nation's future* (pp. 49-58). Washington, DC: First Focus.
- Herweijer, L. en Vogels, R. (2004). *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag, Nederland: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Herweijer, L., & Vogels, R. (2013). *Samen scholen. Ouders en scholen over samenwerking in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs*. Den Haag, Nederland: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63, 37-52. doi:10.1080/00131911.2010.488049
- Huijnk, W., & Andriessen, I. (2016). *Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken*. Den Haag, Nederland: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Ince, D., & Van den Berg, G. (2013). *Culturele diversiteit in opgroeien en opvoeden: feiten en cijfers*. Utrecht, Nederland: Nederlands Jeugdinstituut.
- ISOTIS (2018a). *About ISOTIS, work packages*. Geraadpleegd op 6 april 2018 van <http://www.isotis.org/about-isotis/work-packages/>
- ISOTIS (2018b). *ISOTIS, interview studie*. Geraadpleegd op 8 april 2018 van http://www.isotis.org/wp-content/uploads/2017/12/ECESS_2017_Broekhuizen_Be.pdf
- Karsten, D., De Jong, U., Ledoux, G., & Sligte, H. (2006). *De positie van ouders en leerlingen in het governancebeleid*. Amsterdam, Nederland: SCO-Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2007/02/16/bijlage-e-de-positie-van-ouders-en-leerlingen-in-het-governancebeleid/5486e.pdf>

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN
VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

- Ledoux, G. (1996). De invloed van sociaal milieu bij Turkse, Marokkaanse en Nederlandse sociale stijgers. *Sociologische Gids*, 43, 114-130. Geraadpleegd van <https://rjh.ub.rug.nl/index.php/sogi/article/view/19590/17065>
- Lopez, G. (2001). The value of hard work: Lessons on parent involvement from an (im)migrant household. *Harvard Educational Review*, 71, 416-438.
doi:10.17763/haer.71.3.43x7k542x023767u
- Masarik, A. S., & Conger, R. D. (2017). Stress and child development: A review of the Family Stress Model. *Current Opinion in Psychology*, 13, 85-90.
doi:10.1016/j.copsyc.2016.05.008
- Menheere, A. & Hooge, E., H. (2010). Parental involvement in children's education: A review study about the effect of parental involvement on children's school education with a focus on the position of illiterate parents. *Journal of the European Teacher Education Network JETEN*, 6, 144-157. Geraadpleegd van <http://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-oo/publicaties/parental-involvement-in-childrens-education-menheere-en-hooge-2010-.pdf>.
- Mesman, J., Van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2012). Unequal in opportunity, equal in process: Parental sensitivity promotes positive child development in ethnic minority families. *Child Development Practices*, 6, 239-250.
doi:10.1111/j.1750-8606.2011.00223.x
- Neuman, W. L. (2014). *Understanding research*. Harlow, United Kingdom: Pearson Education Limited.
- OECD (2009). *Doing better for children: The way forward*. Paris, France: OECD Publishing. doi:10.1787/9789264059344-en
- Out, H. J., Van Meurs, P., & Olden, R. (2014). *Handboek farmaceutische geneeskunde*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum. doi:10.1007/978-90-368-0265-9
- Patall, E. A., Cooper, H., & Robinson, J. C. (2008). Parental involvement in homework: A Research Synthesis. *Review of Educational Research*, 78, 1039-1101.
doi:10.3102/0034654308325185

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN
VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

- Povey, J., Campbell, A. K., Willis, L.-D., Haynes, M., Western, M., Bennet, S., ... Pedde, C. (2016). Engaging parents in schools and building parent-school partnerships: The role of school and parent organisation leadership. *International Journal of Educational Research*, 79, 128-141. doi:10.1016/j.ijer.2016.07.005
- Prins, D., Wienke, D., & Van Rooijen, K. (2013). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs*. Utrecht, Nederland: Nederlands Jeugdinstituut.
- Roosens, E. (1994). Beelden van allochtone jongeren en hun familieleden gereconstitueerd door middel van participerende observatie. In Roosens, E., Cammaerts, M. F., Hermans, P., & Timmermans, C., *Beelden van migrantenkinderen bij leraren*. Brussel, België: KU Leuven
- Scheele, A. F. (2010). *Home language and mono- and bilingual children's emergent academic language: A longitudinal study of Dutch, Moroccan-Dutch, and Turkish-Dutch 3-to-6-year-olds* (Doctoral dissertation) Utrecht University, Utrecht, The Netherlands.
- Sharples, J., Slavin, R., Chambers, B., & Sharp, C. (2011). *Effective classroom strategies for closing the gap in educational achievement for children and young people living in poverty, including white working-class boys*. London, United Kingdom: C4EO.
- Shavers, V. L. (2007). Measurement of socioeconomic status in health disparities research. *Journal of the National Medical Association*, 99, 1013-1023.
Geraadpleegd van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2575866/>
- Smit, F., & Driessen, G. (2002). *Allochtone ouders en de pedagogische functie van de basisschool*. Nijmegen, Nederland: ITS.
- Smit, F., Driessen, G., & Doesborgh, J. (2005). *Opvattingen van allochtonen ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit. Een inventarisatie van de verwachtingen en de wensen van ouders ten aanzien van de basisschool en educatieve activiteiten in Rotterdam*. Nijmegen, Nederland: ITS.

ONDERZOEK NAAR DE MATE VAN OUDERPARTICIPATIE EN OUDERBETROKKENHEID VAN
VERSCHILLENDE GROEPEN KWETSBARE MOEDERS IN NEDERLAND

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Brus, M. (2007). *Ouders en scholen en diversiteit:*

*Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig
achterstandsleerlingen.* Nijmegen, Nederland: ITS, Radboud Universiteit
Nijmegen.

Stull, J. C. (2013). Family socioeconomic status, parent expectations, and a child's
achievement. *Research in Education, 90*, 53-67. doi:10.7227/RIE.90.1.4

Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's Alpha. *International
Journal of Medical Education, 2*, 53-55. doi:10.5116/ijme.4dfb.8dfd

Tierolf, B., Steketee, M., Gilsing, R., & Bellaart, H. (2017). *Leefomstandigheden van
kinderen met een migratieachtergrond.* Geraadpleegd van
[https://www.kis.nl/publicatie/feiten-cijfers-leefomstandigheden-van-kinderen-
met-een-migratieachtergrond](https://www.kis.nl/publicatie/feiten-cijfers-leefomstandigheden-van-kinderen-met-een-migratieachtergrond)

Tijdens, K., Van Der Lippe, T., & De Ruijter, E. (2000). *Huishoudelijk werk en de zorg
voor kinderen: herverdelen of uitbesteden?* Den Haag, Nederland: Elsevier
bedrijfsinformatie bv.

Van Oyen, H., Deboosere, P., Lorant, V., & Charafeddine, R. (2011). *Sociale
ongelijkheden in gezondheid in België.* Gent, België: Academia Press.

Verhoeven, J. C., Devos, G., Stassen, K. & Warmoes, V. (2003). *Ouders over scholen:
verwachtingen en participatiebehoeften.* Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Wiersma, M., & Van der Kooij, C. (2017). *Alle kinderen kansrijk. Het verbeteren van
ontwikkelingskansen voor kinderen in armoede.* Geraadpleegd van
[https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2017.12.05Rapport
Allekinderenkansrijk.pdf](https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2017.12.05RapportAllekinderenkansrijk.pdf)

Williams, T. T., & Sánchez, B. (2011). Identifying and decreasing barriers to parent
involvement for inner-city parents. *Youth & Society, 45*, 54-74. doi:10.1177/
0044118X11409066